

De eerste stappen

Dit is het tweede artikel over het thema 'Lezen om te leren praten voor kinderen met Downsyndroom'. Dit tweede artikel beschrijft hoe je met je kind aan de slag kunt gaan met het leren lezen. In de twee volgende artikelen wordt ingegaan op de specifieke manieren waarop het lezen gebruikt kan worden om de ontwikkeling van het praten te bevorderen, en de wijze waarop de methode op de basisschool kan worden ingezet vanaf groep 3. • Hedianne Bosch

1. Over de drempel van het lezen

Net zoals een kind eerst watervrij gemaakt wordt, voordat het aan de echte zwemles begint, is het belangrijk je kind eerst te laten wennen aan geschreven taal, voordat je het zijn eerste leeswoorden leert herkennen. Tijdens alle leesfasen, maar vooral in het begin, is het kind motiveren voor de nieuwe leerervaring, in dit geval de 'leestaal', van groot belang. Om het kind over de drempel van het lezen te krijgen moeten we die drempel zo laag mogelijk maken.

Gezinscultuur

Geschreven woorden zijn in eerste instantie abstracte en saaie dingen en de eerste vraag die we ons moeten stellen is: Hoe kunnen we de ervaring van het lezen tot een concrete en zinvolle ervaring maken voor het jonge kind (vanaf 2 jaar)? Het begin van interesse in de geschreven taal moet voor ieder kind gezocht worden in de gezinscultuur. Een kind wordt enthousiast voor het lezen en begint gemakkelijker aan het proces van het leren lezen, wanneer zijn ouders en oudere broers en zussen dit ook doen: 'Zien lezen doet lezen'. Leren lezen wordt zo een manier om er nog meer bij te horen, om deel uit te maken van de omgeving, de minisamenleving van het kind.

Je kunt ermee beginnen je eigen leesactiviteiten wat opvallender te maken. Dit kun je doen door iedere keer wanneer je het lezen (of schrijven) ergens voor nodig hebt dit expliciet te benoemen voor je kind. Bijvoorbeeld: 'Ik ga boodschappen doen, even een boodschappenlijstje maken' (die je het kind in de winkel aan jou laat geven en 'samen' opleest); of: 'Even lezen wanneer Sesamstraat begint, waar staat het woord Sesamstraat, o ja daar'; of: 'Wat zit er in dit pak, even lezen, aha, hier staat het: suiker'.

Spelletjes en routines

Daarnaast kun je leeswoorden op een opvallende manier toevoegen aan spelletjes en dagelijkse routines, zónder dat je van het kind eist dat het zelf actief woorden herkent. Je bent dus niet aan het onderwijzen of toetsen, maar laat je kind alleen 'wennen aan leeswoorden'.

Je toont je eigen enthousiasme en je vaardigheid in het lezen van woorden die voor het kind betekenisvol zijn.

Je laat dit lezen steeds onmiddellijk voorafgaan aan de activiteit die het kind wil doen, bijvoorbeeld een liedje zingen, een rijstwafel eten, of een pop in bad doen. Schrijf het doelwoord groot op een vel papier of dun karton, lees het op terwijl je de aandacht van het kind op het woord richt, en laat hierop de gewenste activiteit volgen. Je went het kind aan de volgorde: 'Eerst lezen, dan doen'. Dit doe je een aantal keer per dag, zonder te overdrijven. Je kunt een paar vaste momenten of situaties kiezen waarop je leeswoorden inzet.

Boekjes, fotomappen en liedjes

Je kunt groot geschreven leeswoorden toevoegen aan prentenboeken die je voorleest. De belangrijkste woorden kun je groot toevoegen, bijvoorbeeld de naam van de hoofdpersoon of de centrale gebeurtenis. Telkens als je het boek voorleest wijs je met nadruk op deze woorden en benoem je ze. Je vertelt ook wat je doet, namelijk 'lezen': 'Daar staat Dribbel, dat kan ik lezen, dat is leuk!'

Als je fotomappen voor je kind hebt gemaakt met de gezinsleden, met dagelijkse voorwerpen (beker, auto, stoel, etc.) of met vertrouwde gebeurtenissen (aankleden, in bad, eten, op de peuterspeelzaal/school, etc.) kun je hieraan per foto een groot geschreven woord toevoegen. Terwijl je kind de foto benoemt of aanwijst, wijs jij op het woord en lees je het op.

De meeste kinderen houden erg van liedjes zingen. Maak een map met favoriete liedjes. Elk liedje is herkenbaar aan een plaatje over het onderwerp ervan. Bij elk plaatje schrijf je het kernwoord van het liedje. Het kind mag dan door de map bladeren en er een uitkiezen om te gaan zingen. Het kind wijst op het plaatje en jij wijst nog even op het woordje erbij.

Nog een paar tips

Je kunt op een paar plekken in huis een woordkaart opplakken, bijvoorbeeld 'ijskast' op de ijskast en 'Jeroen' op de kamerdeur van Jeroen. Doe dit echter al-

leen met enkele voor het kind relevante woorden, en benoem die woorden dan ook regelmatig als je langs de woordkaart komt. Het heeft geen zin het hele huis vol te plakken, dit is niet praktisch en niet effectief.

Een nuttige tip is tenslotte nog het plaatsen van een schoolbord tegen een muur of het beschilderen van een stuk muur of deur met schoolbordverf. Zo'n bord zal een multifunctionele plek in huis worden, waar allerlei communicatie-activiteiten plaatsvinden.

Zo kun je opschrijven wat je gaat doen, wat je wilt gaan kopen, wat je net mee gemaakt hebt, wie er jarig is, welke dag het is, etc. Ook kun je er tekeningetjes bij maken. Het kind kan mee lezen wat je schrijft of kan het weer uitvegen, terwijl het dan toch even zijn aandacht op het woord gevestigd heeft.

Je kunt het als geheugensteuntje gebruiken door op te schrijven wat je het kind beloofd hebt 's middags te gaan doen, bijvoorbeeld 'naar oma' of 'patat eten' of 'kinderboerderij'. Je kunt ook een magneetbord aanschaffen en deze met schoolbordverf beschilderen zodat je kind erop kan tekenen met krijt, maar jij er ook allerlei plaatjes en woordjes op kan plakken.

2. Het eerste leeswoord

Wanneer het kind 'over de drempel' is, begint het zelf interesse te tonen in

Achtergrond van de auteur

Hedianne Bosch werkt sinds 12 jaar als pedagoog met kinderen met Down syndroom en hun ouders. Zij is gespecialiseerd in het begeleiden van de cognitieve ontwikkeling en schoolse vaardigheden. Naast het ontwikkelen van een speciale rekenmethode voor kinderen met Down syndroom, is zij ook de auteur van de methode Leespraat, waarin alle stappen van het leren lezen om te leren praten uitvoerig worden toegelicht.

Voor workshops over deze methode kunt u kijken op www.stichtingscope.nl. Het proces van het leren lezen van een aantal kinderen, waaronder Hedianne's dochter Mirte, is gedocumenteerd op de cd-rom 'Leren lezen om te leren praten' van de SDS.

Merel zoekt dezelfde plaatjes bij elkaar

Mariëlle Kruis:

‘Merel mocht de benoemde tekening wegvegen’

Ik ben vooral met het matchen van plaatjes bezig. Dat is een voorstadium richting het lezen. Merel is nu bijna drie jaar. Met plaatjes matchen ben ik een half jaar geleden gestart, met hele grote lottoplaatjes en keuze uit twee. In het begin gooide Merel ze vaak weg. Ze zat toen ook nog erg in de weggooifase, vooral als iets op een opdrachtje leek. Dan liet ik het ook wel eens even rusten en ging dan weer meer voorlezen. Maar na een paar maanden sloeg het lotto leggen aan. Dat veranderde heel geleidelijk.

Wat ik ook altijd heb gedaan, al vanaf dat ze zeven maanden oud was, is boekjes laten zien, plaatjes benoemen en aanwijzen en haar leren de bladzijde om te slaan. Dus ze heeft daardoor wel een gevoel gekregen voor boekjes en plaatjes. Verder heb ik altijd veel getekend op het schoolbord. Dan liet ik haar een tekeningetje benoemen, bijvoorbeeld ‘bloem’ en dan mocht ze het zelf wegvegen. Dan zei ik ‘bloem weg’ en dan zei zij dat na. Dan tekende ik bijvoorbeeld een boot. Dat vond ze leuk. Ze ging allerlei verschillende tekeningetjes benoemen. Sinds afgelopen herfst schrijf ik bij die tekeningetjes ook woordjes. Daar wijs ik dan op: ‘Kijk dit is het woordje boom.’ En dan mag zij het weer wegvegen. Dus dat is heel leuk. Dat wegvegen werkt heel belonend.

Ik heb nu drie leeswoorden uitgekozen om

gericht te gaan inoefenen zodat ze die ook echt gaat herkennen. Dus niet te veel tegelijk. Bij de kapstok hangt het woordkaartje ‘jas’, ‘lamp’ bij de lamp, en het kaartje ‘eten’ in een doosje op tafel. Ik probeer aan die leeswoordjes, zoals Hedianne adviseert, een ervaring te koppelen. Als we eten, dan laat ik het woordkaartje ‘eten’ zien. Dan wijs ik Merel op een plaatje van ‘eten’ en zeg ‘dit is het plaatje eten’. Daarna wijs ik haar op het woordkaartje ‘eten’ en zeg ‘en dit is het woord eten’. Dan gaan we eten. Eten is leuk en lekker om te doen.

Je kunt dat woordkaartje ook goed integreren in het dagelijkse leven. In het begin is het wel zoeken welke woorden je goed kunt inbouwen. Je moet kiezen, en eten heeft dan als voordeel dat je het meerdere keren op een dag doet. Bij ‘jas’ hoort ook een ervaring. Ze moet haar jas ophangen en dan wijs ik op het kaartje bij de kapstok. Merel doet verder de lamp graag aan en uit. Ze zegt daarbij al ‘lamp’. Dan wijs ik haar op het kaartje en zeg: ‘Hier is het woordje lamp’. Wat ik wil gaan doen is naast het woordkaartje ‘eten’ een blanco kaartje gaan gebruiken. Dan moet zij het kaartje ‘eten’ uit het doosje pakken in plaats van het blanco kaartje. Daar begin je dan mee, en dan wil ik dat gaan uitbouwen naar het matchen van of kiezen uit twee verschillende woordkaartjes.

geschreven woorden. Je ziet dat het kind spontaan naar woorden kijkt of ze aanwijst, of woordkaarten pakt die je in een bepaalde situatie steeds hebt gebruikt. Kies nu één van de woorden uit die je in de afgelopen tijd regelmatig aan je kind hebt laten zien. Dit kan zijn eigen naam zijn, zijn favoriete gerecht, of een favoriete bezigheid (bijvoorbeeld ‘schommelen’ of ‘muziek’).

Ik noem drie voorbeelden van een eerste woord:

a. De eigen naam van het kind (voorbeeld: Jeroen)

Schrijf ‘Jeroen’ op een grote kaart met een dikke viltstift. Ga samen op zoek naar nog een woordkaart met ‘Jeroen’: die kan op zijn kamerdeur hangen of boven de kapstok.

Omdat het kind al weet waar de naam te vinden is, zal het zoeken niet lang duren. Vergelijk de twee kaarten en ontdek: ‘Er staat hetzelfde, allebei Jeroen’. Als het kind herkent dat er hetzelfde staat, bevestig je het door te zeggen: ‘Dus jij kan al lezen dat hier Jeroen staat, wat knap!’

Een formeel matchspel met het eerste woord kun je als volgt doen:

- Leg de kaart met het woord ‘Jeroen’ op tafel en daarnaast een blanco kaart. Geef het kind een tweede woordkaart met ‘Jeroen’ en laat het kind deze op dezelfde of bij dezelfde leggen (dit is de fase van het ‘matchen’). Doe het daarna nog eens nadat je de kaarten van plek hebt verwisseld.

- Leg opnieuw de twee kaarten (de blanco kaart en het woord ‘Jeroen’) op tafel en laat het kind het woord ‘Jeroen’ pakken. Verwissel de plek en vraag het kind nog eens ‘Jeroen’ te pakken. Dit is de fase van het ‘kiezen’, die altijd in dezelfde oefensessie als het matchen moet plaatsvinden.

- Laat het kind het woord ‘Jeroen’ zien en vraag: ‘Wat staat daar?’ of ‘Wie is dat?’ of ‘Lees dit woord maar’. Wanneer het kind nog niet kan praten keur je een gebaar ook goed, bijvoorbeeld dat het kind naar zichzelf wijst. Of dat het ‘joe’ zegt als benadering van zijn naam. Dit is de fase van het ‘benoemen’ (of in gebaren uitdrukken). Als het kind een bepaald woord nog niet via praten of het maken van een gebaar kan duidelijk maken, kun je het kind - als alternatieve communicatievorm - een foto van zichzelf laten aanwijzen.

b. Het woord ‘eten’

Iedere keer als je gaat eten, komt er een doosje (of blokje) met het woordkaartje ‘eten’ erop geplakt op tafel. (Je kunt ook gewoon alleen de woordkaart gebruiken, maar een doosje of blokje is wat gemakkelijker op te pakken en valt meer op). Je vraagt het kind ook zelf dit doosje met ‘eten’ te pakken voor het eten.

Vanuit dit ritueelje ga je het kind het

woord 'eten' formeler aanbieden. Als je de volgende keer gaat eten, zet je twee gelijke doosjes neer. Op het ene staat 'eten' en op het andere staat niets of een woord dat er heel anders uitziet, bijvoorbeeld 'olifant'. Je blijft voor het eten het juiste woord pakken, maar bouwt zo een nieuwe moeilijkheid in.

In het begin help je het kind door het woord 'eten' een beetje naar voren te schuiven of door de doosjes qua grootte van elkaar te laten verschillen. Je test het kind niet, maar helpt het iets gerichter naar het woord te kijken dan voorheen. Zorg ervoor dat het kind het niet fout kan doen.

In feite ben je hier al bezig met de fase van het kiezen. Je kunt hier een matchspel aan toevoegen: Laat het kind na de maaltijd het doosje met eten terug op de plank zetten bij een tweede woordkaart met 'eten' die je daar hebt opgeplakt. Op een ander tijdstip, dus buiten de context van het eten, kun je het formele matchspel, zoals onder punt 1 genoemd, met het kind doen.

c. Het woord 'schommelen'

Het is een goede gewoonte om je kind te laten kiezen voordat het iets gaat doen. Je kunt bijvoorbeeld steeds wanneer je denkt dat het kind wil schommelen, het vragen aan te geven wat het wil doen door uit twee foto's met woorden eronder te kiezen, bijvoorbeeld 'schommelen' en 'bal'.

Gaat dit goed, dan voeg je na verloop van tijd een matchspel toe. Als je kind gekozen heeft voor 'schommelen' geef je het een woordkaart met 'schommelen' en zeg je: 'Leg "schommelen" maar bij "schommelen"'. Het kind legt de woordkaart bij het woord onder de foto en mag dan meteen met de gekozen activiteit beginnen. Als dit goed gaat, kun je de twee foto's bedekken: de foto met 'bal' bedek je met een blanco stuk papier, de foto met 'schommelen' met een stuk papier waarop het woord staat.

Het kind moet nu het woord 'schommelen' kiezen. Het tilt het papier op en ziet dat het klopt. Daarna mag het echt schommelen. Als dit ook goed gaat, kun je op de foto van de bal het woord 'bal' leggen en je kind helpen nog steeds het goede woord te kiezen. Voorwaarde is dat de twee woorden heel verschillend in lengte en/of gebruikte letters zijn (zoals 'schommelen' en 'bal').

Zorg dat het kind altijd 'scoort', dus schuif de goede kaart naar voren als het dreigt de verkeerde te kiezen. Deze hulp trek je terug als je merkt dat het kind beter zelf vergelijkt en het woord 'schommelen' herkent. Laat het kind het woord ook benoemen of een gebaar ervoor maken. Denk eraan dat je het woord 'bal' alleen als afleider gebruikt en dit woord niet tegelijkertijd gaat aanleren.

Als het kind zijn eerste leeswoord kan

matchen, kiezen en benoemen, mag het trots zijn op zichzelf. Het kan nu immers 'lezen', het weet wat 'lezen' is: je ziet een woord, je herkent het en je weet wat het betekent. En bovenal: je kunt wat je geschreven ziet staan ook 'zeggen' (via praten, gebaren of aanwijzen).

Het succes van het aanleren van het eerste leeswoord heeft veel te maken met de keuze van het woord, de activiteit die het leuk maakt, en het enthousiasme en de vasthoudendheid waarmee het woord aangeboden wordt. Wanneer een leeswoord na een aantal dagen nog niet 'aanslaat', schroom dan niet en kies een ander woord en een andere activiteit. Ook kun je de frequentie waarmee je het woord aanbiedt verhogen. In ieder geval moet dit meerdere malen per dag zijn.

3. Meer eerste woorden

Nu het kind zijn eerste woord kent, zal het tweede woord gemakkelijker zijn om aan te leren. Neem geen woorden die het kind nog niet zelf (bij benadering) kan zeggen, of waar het geen gebaar voor heeft. Je wilt immers dat het kind ook laat zien dat het de woorden kan lezen en dit gaat het eenvoudigst via de gesproken taal of eventueel via een gebaar.

Kies als volgende woord een woord dat duidelijk qua lengte en letters verschilt van het eerste woord. Als je 'eten' had, kun je nu bijvoorbeeld 'schommelen' of 'pop' nemen, maar liever niet 'eend' of 'teen'. Omdat het kind niet analytisch maar globaal leest is het niet relevant hoe moeilijk het woord technisch gezien is: 'olifant' is niet moeilijker dan 'op'.

Houd er bij ieder nieuw woord ook rekening mee dat het een belangrijk woord voor het kind is. Dit kan ook een term als 'boem' of 'hoi' of 'vies' zijn, of bijvoorbeeld de naam van de poes of een woord dat het kind zelf erg vaak en graag zegt, bijvoorbeeld 'auto', 'tv' of 'aai'. Ieder woord moet gebruikt kunnen worden in een activiteit uit het dagelijks leven van het kind. Dit geeft ook de meeste

kans dat het woord vaak en op betekenisvolle momenten herhaald zal worden.

Wanneer het kind het nieuwe woord op deze manier kent, kun je de twee leeswoorden samen gaan aanbieden. Dit gaat als volgt:

a. Leg de twee leeswoorden (bijvoorbeeld: 'eten' en 'schommelen') naast elkaar op tafel. Geef het kind een tweede woordkaart met 'eten' en laat de kaart bij dezelfde matches. Geef nu 'schommelen' en vraag het deze kaart ook te matchen. Wissel dan de kaarten van plaats en bied de tweede set nog eens aan. Je kunt dit een paar keer herhalen, waarbij je ook de volgorde waarin je de tweede set geeft wisselt.

b. Leg 'eten' en 'schommelen' voor het kind neer en vraag het kind het woord 'eten' te pakken. Je kunt hierbij een 'postbus' (schoendoos met gleuf) gebruiken, waar het kind de kaart ('de brief') dan in mag doen. Vervolgens leg je de twee kaarten weer neer en vraag je het de kaart met 'schommelen' te kiezen. Herhaal deze oefening, waarbij je de kaarten op een willekeurige manier van plaats verwisselt.

Als het kind het kiezen nog moeilijk vindt, kun je een tussenstap aanbieden. Laat het kind kort een tweede kaart met 'eten' zien en stop die dan weg. Nu kan het misschien wel het woord 'eten' vinden. Eventueel laat je de kaart nog een paar keer kort zien, zodat het kind het woordbeeld kan inprenten alvorens te kiezen.

c. Toon het kind de kaart met 'eten' en vraag wat er staat. Doe hetzelfde met het woord 'schommelen'. Bied de kaarten in willekeurige volgorde aan (bijvoorbeeld: eten, schommelen, eten, eten, schommelen, eten, schommelen, schommelen, etc.) en laat het kind steeds het woord benoemen (of een gebaar maken, of aanwijzen op foto's).

Het aanleren van de volgende vijf tot acht woorden doe je op dezelfde manier

Bob de Bouwer is een held van Rens

José Cevat-Oudhuis:

Zelf korte zinnen in Rens' boekjes geplakt

We zijn met Rens begonnen met het leren herkennen van losse leeswoordjes toen hij een jaar of drie was. Hij was gefascineerd door de bus. Dus dat werd een van de eerste woordjes die we op een kaartje hebben geschreven. Na verloop van tijd, toen hij steeds meer woordjes herkende, lieten we hem die ook in korte zinnetjes lezen, zoals 'beer weg'. Met vijf jaar kon hij zo'n vijftig leeswoordjes direct benoemen. Bob de Bouwer is een held voor Rens. Maar de zinnen in de Bob de Bouwer-boekjes zijn veel te moeilijk en te lang voor hem om te lezen. Daarom hebben we zelf korte zinnen gemaakt en die in de boekjes geplakt. Zinnetjes zoals: 'Bob gaat werken' of 'Wendy belt Bob'. Eén kort zinnetje per bladzijde. Dat laten we hem lezen, niet spellend, maar door het direct leren herkennen van de woorden. Dat vindt hij geweldig. Hij zegt voor het slapen gaan 'mama voorlezen'. Dan wil hij eerst zelf het boekje lezen. Hij leest de korte zinnetjes. Als hij dat goed heeft gedaan, lees ik het boekje nog een keer voor met de oorspronkelijke lange zinnen. Dan mag hij op de knopjes met de geluiden drukken. Als hij nu uit zichzelf een ander boekje gaat 'lezen', zegt hij af en toe ook zinnetjes die we met lezen hebben geoefend er tussendoor.

als beschreven. Je kunt eerst een nieuw woord matchen met keuze uit één: het woord zelf en een blanco kaart. Daarna met keuze uit twee: het nieuwe woord en een al bekend woord. En daarna eventueel weer met keuze uit twee: het nieuwe woord en een ander al bekend woord. Vervolgens kun je ook drie of vier woorden tegelijk aanbieden om te matchen of te kiezen.

Als een kind dit kan overzien kunnen het er ook meer zijn. Het totale aantal is afhankelijk van de vaardigheid van het kind om veel woorden te overzien en te vergelijken. Als een kind dat niet kan, kun je echter ook, zelfs als het kind al tien of meer woorden kent, steeds maar maximaal vier woorden tegelijk aanbieden in een match- of kiesspel.

Je kind motiveren

Als je kind niet te motiveren is voor match- en kieswerkjes aan tafel, kun je de bovengenoemde oefeningen in plaats daarvan blijven combineren met de activiteiten zelf. Dus iedere keer als

je kind wil schommelen, laat je het de kaart 'schommelen' kiezen uit 'eten' en 'schommelen' en vraag je vervolgens nog even de kaart 'schommelen' te lezen. Je volgt hierbij het 'voor wat hoort wat'-principe. Vaak is deze 'extrinsieke motivatie' noodzakelijk in de eerste fase van het aangaan van nieuwe leerervaringen voor veel kinderen met Downsyndroom. Als het kind eenmaal een eindje op weg is met het leren lezen, dan zal het zelf de motivatie ontwikkelen om mee te doen met allerhande leesactiviteiten, en deze ook zelf op te zoeken.

Spelvormen

Om het lezen leuk te houden kun je de leeswoorden waar het kind mee oefent op gevarieerde wijze aanbieden via spelvormen. De spelvormen die je kiest zijn afhankelijk van wat het kind leuk vindt en graag doet. Hieronder enkele voorbeelden:

- **'Woord-estafette'**: Om de beurt grabbel je een woordkaart uit een emmer, leest het en rent naar de andere kant van de

kamer om het woord bij het matchwoord of het juiste plaatje te leggen.

- **Verstopspel**: Verstop woorden op allerlei plaatsen in de kamer en ga samen op zoek. Ieder gevonden woord moet op een lotto of matchwoord gelegd worden, zodat je ziet welke en hoeveel woorden er nog verstopt zijn. Het kind mag natuurlijk ook zelf een rondje 'woordjes verstoppen' doen.

- **Kegelspel**: Maak kegels waarop woordkaarten geplakt zijn en laat deze omver rollen met een bal. Het kind mag steeds 'de stand opmaken' door te lezen welke woorden omgeworpen zijn.

- **Magnetisch hengelspel**: 'Vissen ophengelen' is voor veel kinderen een aantrekkelijk spel. Alleen nu plak je woordkaarten op de vissen. Iedere vis die uit 'het water' gehengeld wordt, mag het kind op het matchwoord leggen dat al 'op het droge' ligt. Of het woord wordt alleen opgelezen. Je kunt de woordkaarten magnetisch maken door er paperclips op te doen of er een paar nietjes in te slaan.

- **Naamketting**: Maak kettingen van touw of koord, met aan iedere ketting een naam op karton. Vraag het kind de kettingen om te hangen bij de gezinsleden met diezelfde naam. Als iedereen zijn ketting om heeft kun je met z'n allen een dansje doen.

- **Grabbelwoord**: Maak een grabbeldoos met woordkaarten. Het kind mag steeds een kaart grabbelen en aan iemand geven. Het moet voor die persoon oplezen wat deze moet doen, bijvoorbeeld 'kus' (het kind een kusje geven), 'slapen' (net alsof gaan slapen op de grond), 'dansen', 'verstoppen' (of 'weg'), etc.

Veel spelletjes die je al met het kind doet zijn geschikt om tot leesspel te maken. Denk aan: memory, domino, lotto, etc. Maak het lezen leuk voor jezelf en voor het kind, wees creatief en blij onder alle omstandigheden enthousiast.

Het is belangrijk dat het lezen vanaf het begin begrijpend lezen is. Dit kun je op de volgende wijze toetsen: Vraag het kind een aantal leeswoorden te matchen bij een plaatje of foto waar het woord niet onder staat. Bijvoorbeeld: je kind legt het woord 'schommelen' bij een foto van 'schommelen' en 'Jan' bij een foto van Jan. Een andere manier is: vraag je kind te doen wat er op de woordkaart staat. Dus als er 'eten' staat doet je kind net alsof het een hap neemt.

Lezen en praten

'Leren lezen om te leren praten' betekent in deze eerste fase vooral dat het kind meer oefent: Het zegt woorden vaker door ze te lezen, door ze tegen te komen. Van kinderen met Downsyndroom is bekend dat zij minder spontaan 'oefenen' met taaluitingen (klanken, brabbelen, bijna-woordjes, etc.)

Omdat de opvoeder de leeswoorden vaker zal aanbieden, zijn zowel het kind

als de omgeving meer bewust met de gekozen woorden bezig. Dit zal ertoe leiden dat het kind ook in zijn spontane taal vaker de doelwoorden gaat gebruiken, omdat ze gemakkelijker oproepbaar worden.

In alle fasen van het 'lezen om te leren praten' is het belangrijk dat de opvoeder de leeswoorden goed gearticuleerd uitsprekt voor het kind. Zorg ervoor dat het kind je mondbewegingen kan zien, zodat het deze kan gaan imiteren. Het kind moet zien hoe een woord gevormd wordt, alleen auditieve informatie (via het gehoor) is niet genoeg. Je kunt dit eventueel ook voor de spiegel doen, zodat het kind ook zijn eigen mondbewegingen ziet.

Hoewel het kind zelf de woorden niet perfect hoeft uit te spreken, geef je het wel steeds de correcte vorm als voorbeeld. In een later stadium van het lezen kun je pas via de leeswoorden zelf het kind wijzen op de klanken die in het woord voorkomen.

Flitskaarten

Steeds wanneer er een leeswoord bij komt, kan dit concreet toegevoegd worden aan de 'woordenschatkist' van het kind. Maak een mooi doosje waar de woordkaarten in opgeborgen worden. Daarnaast maak je ook een set woordkaarten die in huis ligt op een plek waar het kind altijd bij kan en die niet netjes en geordend hoeven te zijn.

De woorden in het doosje gebruik je, naast andere spelvormen, ook af en toe als 'flitskaarten'. Terwijl je kind op een stoel zit, toon je de kaarten stuk voor stuk en je kind zegt welk woord er staat. Als het kind een woord niet weet, zeg je het woord voor en stop je het achter de volgende kaart, zodat het kind na één andere kaart meteen weer de kans krijgt het woord te benoemen.

Neem maximaal tien kaarten in zo'n flitskaartenset en gebruik dezelfde set voor een hele week. Als het kind vijftien of twintig woorden kent, dan kies je er toch steeds maar tien uit om als flitskaarten te oefenen. De volgende week kies je uit de totale leeswoordenschat van het kind een andere samenstelling van woordkaarten. Dit doe je op zo'n manier, dat door de weken heen alle woorden regelmatig herhaald worden en de moeilijke woorden vaker aan bod komen.

Naarmate er meer leeswoorden bij komen, wordt het belangrijker een overwogen keuze te maken voor een nieuw woord. Met het oog op het leren praten in zinnen is het van belang uit verschillende woordcategorieën woorden te kiezen. Dus niet alleen namen en zelfstandige naamwoorden, maar ook actiewoorden ('eten', 'spring'), beschrijvende woorden ('lief', 'lekker'), groetwoorden ('dag', 'hoi'), plaatswoorden ('in', 'op'), etc.

Op deze manier kun je al snel woorden tot korte zinnen combineren.

Vooraf wanneer het kind al enkele korte zinnetjes zegt, is het van belang het leesaanbod snel op het niveau van zinnetjes te krijgen. Je wilt immers dat het leren lezen het kind helpt om te leren praten. Daarvoor moeten de leesuitingen even lang of langer zijn dan de spontane uitingen van het kind, zodat je de ontwikkeling vooruit kan trekken.

4. Verdergaan met lezen

In dit artikel zijn pas de eerste stappen naar het leren lezen uiteengezet. De volgende stappen en de vele facetten van het leren lezen komen uitgebreid aan bod in de methode Leespraat. Hierin wordt uitgelegd hoe je toewerkt naar het lezen van zinnen en eerste leesboekjes. Ook het leren herkennen van letters, tweeklanken, medeklinkercombinaties en lettergrepen komt aan de orde.

De auditieve training krijgt in een apart hoofdstuk aandacht. Een belangrijk deel van de methode wordt gewijd aan het inzetten van het lezen voor het leren praten: het verbeteren van de uitspraak, het werken aan zinsbouw en zinslengte, en het bevorderen van communicatievaardigheden. Dit 'logopedische' aspect vormt het thema van het volgende artikel in deze reeks.

Daphne (8 jaar) ging met de leeftijd van 2 jaar naar een reguliere peuterspeelzaal in Amsterdam, waar ook haar zus Larissa (11 jaar) op had gezeten. De peuterleidster kende haar dus al en had al eerder een jongetje met Downsyndroom in de groep gehad. Rond die tijd werd ik op de basisschool van Larissa aangesproken door de adjunct-directrice met de vraag of Daphne al bij hun op school was ingeschreven. Niet dus, daar waren we nog niet mee bezig op dat moment.

Deze basisschool had nog helemaal geen ervaring met 'zorgkindjes', maar ze wilden er meer van weten en nodigden de SPD (Sociaal Pedagogische Dienst, tegenwoordig MEE) uit bij een teamvergadering. Na goed overleg met het hele team hoorden we, toen Daphne 3,5 jaar was, dat ze mocht komen. We zijn daardoor eigenlijk nooit bij het speciaal onderwijs gaan kijken.

Daphne werd in juni 4 jaar en na de zomervakantie startte ze in groep 1 bij juf Marjan en klassenassistente Nel met halve dagen. Dat ging goed en na de herfstvakantie ging ze hele dagen.

Daphne kon goed met haar klasgenootjes meekomen, mede doordat ze redelijk goed kon praten. Daphne ging vanaf

dat ze 2,5 jaar was naar Claudia, de logopediste. Spelenderwijs leerde ze daar beurt nemen, meer woordjes te zeggen, woordjes te begrijpen en later ook woordjes te lezen (met behulp van picto's).

Hele zinnen

Toen Daphne een halfjaar in groep 1 zat, kwamen we bij Hedianne Bosch van Stichting Scope terecht. Hedianne begon in plaats van alleen woordjes leren lezen, meteen met hele zinnen. Inmiddels werkte Claudia ook al niet meer met picto's, omdat Daphne al woordjes herkende (globaal leren). Hele zinnen lezen lukte ook. Daphne kende nog niet de letters, maar ze herkende woordjes.

Antwoord op vragen; gewoon helder

U wilt antwoord op uw vragen en wilt ook weten hoe u het kunt krijgen. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten.

Verleidelijke dienstverlening
Niet te vergelijken met andere diensten. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten.

Uw eerste aanpakpunt
Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten. Het is mogelijk om te leren lezen en te leren praten.

de Jong & Laan
www.dejongenlaan.nl

NIET NAAR WWW.DEJONGENLAAN.NL
GROEP 1 OFFICIËR